

Score

FILMMUZIEKMAGAZINE

ANDREY DERGATSJEV - Componist van *Silent Ones*

NUMMER 180 – 43ste JAARGANG – DECEMBER 2014

Score 180

December 2014
43ste jaargang
ISSN-nummer: 0921-
2612

Het e-zine *Score* is een
uitgave van de stichting
Cinemusica, het
Nederlands Centrum
voor Filmmuziek

Informatienummer:
+31 050-5251991

E-mail:
p.stevelmans@home.nl

Kernredactie: Paul
Stevelmans en Sijbold
Tonkens

Aan *Score* 180 werkten
mee: Paul Stevelmans,
Sijbold Tonkens

Eindredactie: Paul
Stevelmans

Vormgeving: Paul
Stevelmans

Met dank aan: Andrey
Dergatsjev, Rotterdam
Films, Maurice
Horsthuis, Jóhann
Jóhannsson

Score

FILMMUZIEKMAGAZINE

REDACTIONEEL

Vorige maand vond in Amsterdam het jaarlijkse International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA) plaats. Een van de grote verrassingen was de documentaire *Het nieuwe Rijksmuseum - De film* van Oeke Hoogendijk. De film viel mede op door de prachtige score van componist Maurice Horsthuis. In deze *Score* kunt u een interview met deze Amsterdamse componist lezen waarin hij uiteenzet hoe de muziek voor deze spannende documentaire tot stand is gekomen. Muziek voor documentaires is al jaren van grote klasse en doet zeker niet onder voor muziek voor speelfilms. Ook verschijnen steeds meer scores voor documentaires op cd, een ontwikkeling die wij uiteraard van ganser harte toejuichen. Een fraai voorbeeld is de muziek voor *The Salt of the Earth*, de documentaire die Wim Wenders maakte over fotograaf Sebastião Salgado. De muziek die de Franse componist Laurent Petitgand schreef voor deze film is adembenemend en verscheen onlangs op het Spaanse label Quartet Records. We besteden op pagina 15 aandacht aan deze score in de vorm van een recensie.

INHOUDSOPGAVE

3 Interview met Andrey Dergatsjev

6 Interview met Maurice Horsthuis

10 Interview met Jóhann Jóhannsson

14 Boekbespreking

15 Cd-recensies

MUZIEK KRIJGT BETEKENIS DOOR DE REGISSEUR

Interview met Andrey Dergatsjev

Silent Ones, de debuutfilm van Ricky Rijneke, is een Europese productie, wat blijkt als de namen van de cast en crew aan het eind van de film over het scherm rollen. Naast een Nederlandse regisseuse, een Hongaarse actrice en een Belgische cameraman is er de Rus Andrey Dergatsjev die de muziek deed en betrokken was bij het geluidsontwerp. Met Score sprak hij over de bijzondere muzikale omlijsting van Silent Ones en over zijn samenwerking met land- en naamgenoot Andrey Zvyagintsev.

Andrey Dergatsjev.

Na een lange tocht langs talrijke internationale filmfestivals die begon in Rotterdam in januari 2013 bereikte de film op 11 december jongstleden dan eindelijk de filmtheaters. De bijna twee jaar durende tocht heeft de film veel prijzen opgeleverd alsmede de nodige promotie die de nieuwsgierigheid extra voedde. Andrey Dergatsjev (Astrachan, 1969) werd door Rijneke gevraagd de muziek te schrijven. Voor drie films van Andrey Zvyagintsev had hij ten tijde van de kennismaking met Rijneke

gewerkt, enkele malen als componist en ook als geluidsmen (*Leviathan*, de vierde, zou weldra volgen). Dergatsjev over dit aanbod: ‘Geluidswerk is mijn hoofdactiviteit en juist dit project was interessant want nu kon ik met muziek iets anders doen dan normaal altijd wordt gedaan. Ik zei tegen Ricky: Ik maak een paar stukken en als jullie die leuk vinden, dan ga ik verder met muziek maken, op mijn eigen manier.’

Zoals de titel aangeeft speelt stilte in Rijnekes film een grote rol. Veel dialoog is er niet behalve een voice-over die de innerlijke stem van Csilla, het hoofdpersonage, weergeeft. Ook de muziek behoorde deze stilte rondom de drie protagonisten te verklanken. Naast Csilla zijn dat haar broertje en een zeeman met wie ze per schip richting West-Europa koerst na de plotse verdwijning van haar broertje. In de regel schrijft een filmcomponist muziek die de regisseur bij de opgenomen beelden wenst. Dergatsjev echter stuurde steeds composities naar Rijneke waaruit zij de passende koos voor haar film. ‘In alle gevallen dat ik muziek maakte voor de film heb ik dat gedaan voor een bepaalde scène of een bepaald fragment. Ik kijk meestal niet naar de film, ik weet alleen maar iets over het verhaal.’ Hij zou niet anders kunnen, beklemtoont Dergatsjev voor de duidelijkheid. ‘Ik kan alleen op deze specifieke wijze muziek maken. Niet: wil je dit, dan maak ik dat. En eigenlijk alleen dit soort muziek kan de emotie van stilte uitdrukken. Ik heb eerst

Orsolya Tóth als Csilla in *Silent Ones*.

vijf stukken opgestuurd en uiteindelijk waren het in totaal twintig, waaruit Ricky er tien heeft geselecteerd' Over zijn bijzondere werkwijze merkt Dergatsjev bescheiden op: 'Bij de meeste componisten is het zo dat de regisseur van wensen uitgaat en dan worden die door de componist uitgevoerd en aangepast, maar muziek maken is in mijn geval een soort bijproduct van mijn wereldvisie, van mijn manier hoe ik het leven ervaar.'

Geluidsman

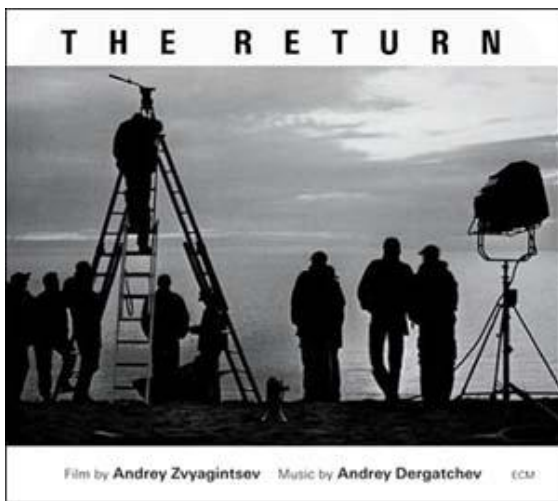
Van huis uit is Dergatsjev vooral een geluidsman en niet zozeer componist. Voor *Silent Ones* was hij ook betrokken bij het geluidsontwerp. 'Er waren twee medewerkers die het geluid deden, maar Ricky heeft mij gevraagd om ze te ondersteunen door te luisteren en te adviseren.' Dit verklaart wellicht waarom Dergatsjev de score vooral in de vorm van soundscapes heeft geschreven die in zijn studio in zijn woonplaats Moskou werden opgenomen. Slechts tweemaal horen we hoe een gitaar een simpele melodie speelt en her en der horen we zangstemmen. Dergatsjev (*glimlachend*): 'Als je zou weten hoe het compositieproces heeft plaatsgevonden, dan zou je het niet vragen. Ja, op een gegeven moment dacht ik: misschien moet er iets me-

lodisch in komen en dan maak ik track 1 met gitaar, en de tweede zonder gitaar. Die stuur ik allebei naar Ricky en die zegt dan: met gitaar is goed. Heel simpel.' Wat drukt de muziek uit? 'Het is heel moeilijk te zeggen wat deze muziek precies uitdrukt, want voor elke persoon die het hoort, kan het een heel andere betekenis hebben. Ieder die naar die muziek luistert, geeft er een eigen betekenis aan. Maar muziek krijgt hier pas echt betekenis door de regisseuse: ze beïnvloedt de muziek door de manier op welk moment van de film ze die plaatst of wanneer het begint, wanneer het eindigt, dus dan verandert de muziek steeds.'

De combinatie muziek en geluid lijkt een voor de hand liggende dan wel wenselijke combinatie. Ervaart Dergatsjev dat ook zo? 'Het is mijn wens om muziek en geluid zomin mogelijk te combineren want die combinatie valt best zwaar, maar soms is het toch nodig en doe ik het. Er zijn mensen die het leuk vinden om van de non-muzikale geluiden muziek te maken. Ik vind dat die simpele geluiden op zichzelf mooi zijn, er schuilt een schoonheid in pure dagelijkse geluiden en muziek, maar het is toch heel anders. Ik probeer die twee werelden niet door elkaar te halen.'

Zvyagintsev

Eerste bekendheid verwierf Dergatsjev in de Russische en internationale filmwereld dankzij zijn samenwerking met Andrey Zvyagintsev. *Vozvrashchenie (The Return)* heette de debuutfilm van de Russische regisseur. De film won in 2003 De Gouden Leeuw van het Filmfestival van Venetië. Hoe hebben de beide Andreys elkaar leren kennen? ‘Via een kennis van ons. Ze gaf een bandje met mijn muziek voor een ballet dat nooit is uitgekomen aan Andrey. Toen belde Andrey: wil je wat proberen? O.k., ik zal het doen, zei ik.’ De score van Dergatsjev maakte veel indruk en verscheen in Duitsland zelfs op cd. Vier jaar moest worden gewacht op de opvolger van dit verpletterende debuut van beide Andreys. ‘Voor *Izgnanie (The Banishment)* deed ik de muziek en ook het geluid. Het was mijn debuut als geluidsmeester en toen zei ik dat ik nooit meer tegelijkertijd de muziek en het geluid wilde doen’

De werkwijze met Zvyagintsev komt overeen met die bij *Silent Ones*. Dergatsjev schrijft en de regisseur gebruikt de muziek vervolgens in de film, of niet natuurlijk. Een van de stukken in *Izgnanie* heet *Exilium* waarin mannenzang te horen is. ‘Technisch gezien was het stuk met het koor al klaar. Wat mij intrigeerde was dat dat gezang onverstaanbaar was. Andrey

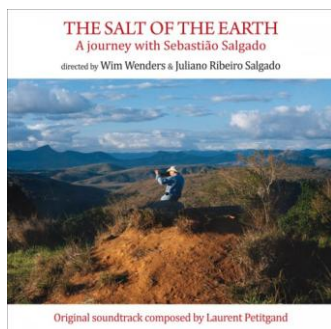
vond het ook heel aantrekkelijk, daarom wilde hij het zo gebruiken.’ Het aandeel muziek van Dergatsjevs hand in *Izgnanie* is betrekkelijk klein, opvallender waren enkele klassieke stukken waaronder een werk van Arvo Pärt dat dan ook de meeste aandacht trok.

Ook de twee volgende films van Zvyagintsev bevatten bestaande muziek. Zowel in *Elena* (2011) als in *Leviathan* (2014) overheerst de muziek van Philip Glass. ‘In *Elena* zitten twee fragmenten waar de toeschouwer niet echt doorheeft of er nu wel of niet muziek is. En dat was mijn muziek! En in *Leviathan* vonden ze dat Glass zo overheersend was. Dus daarom begon ik zelf muziek te schrijven, want het moest wat zachter of fijner klinken. In een gesprek met Zvyagintsev is toen het voorstel gedaan om misschien andere componisten uit te proberen en ze hebben ook met twee proberen te werken maar het eindigde uiteindelijk toch met Glass. In *Leviathan* zit ook niet zoveel van mijn muziek. Philip Glass maakte als het ware een frame en mijn kleine stukjes zitten ergens ertussen ...’ Voor beide films is Dergatsjev vooral in de weer geweest als geluidsman en op zeer beperkte schaal dus als componist. Dat zijn werkzaamheden nog verder reikten, bewees hij met zijn bijdrage aan de monsterproductie *Stalingrad* (2013) van Fedor Bondartsjoek, zoon van de legendarische regisseur Sergej Bondartsjoek. ‘Voor *Stalingrad* werd ik uitgenodigd door de geluidsmeester om te helpen. Ik heb mijn kleine bijdrage geleverd als foley-medewerker die synchrone geluiden diende te creëren.’ Over een nieuw project met Zvyagintsev laat Dergatsjev zich niet uit.

De muziek van *Silent Ones* is verkrijgbaar via iTunes. Kijk op pagina 17 voor een recensie.

PS

CD-RECENSIES

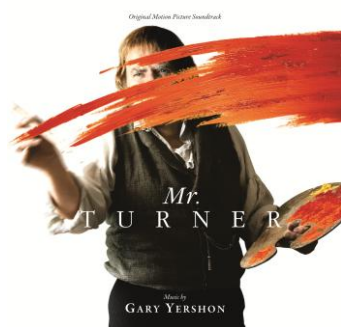
THE SALT OF THE EARTH

Quartet Records QR168

16 tracks, 46:49

Naast speelfilms maakt Wim Wenders regelmatig documentaires. *The Salt of the Earth* behoort tot de laatste categorie. Centraal in deze documentaire staat de inmiddels 70-jarige Braziliaanse fotograaf Sebastião Salgado die veertig jaar lang de wereld rond reisde en haar bewoners in beeld bracht. Mensen zijn het zout van de aarde, horen we de verteller in de film zeggen en we zien dan ook talloze mensen in vrolijke situaties, maar helaas vooral in de brandhaarden van de achterliggende decennia. De Fransman Laurent Petitgand, die voor Wenders zowel de muziek voor documentaires (*Tokya-Ga* (1985)) als speelfilms (*In weiter Ferne, so nah!* (1993)) componeerde, schreef een intrigerende score. De muziek meandert mee met de stemming van de film: in het begin neutraal tot opgewekt en dan in het treurige middenstuk serieus en ingetogen. Later in de film, nadat Salgado met een nieuw project zijn geloof in het leven heeft hervonden, komt licht en vreugde terug in de score. Nergens is sprake van dramatische overdaad, dit is immers een documentaire. Soms zet de componist etnische (snaar)instrumenten in om de verschillende culturen te benadrukken. Die combinatie van wereldmuziek en westerse muziek komt de score ten goede, wat de vele beelden uit vooral de derde wereld des te intenser maakt. Ook buiten de film biedt *The Salt of the Earth* volop luistergenot.

PS

MR. TURNER

Varèse Sarabande 3020673188

29 tracks, 56:16

Sinds *Happy-Go-Lucky* (2008) is Gary Yershon de vaste componist van regisseur Mike Leigh. Voor *Mr. Turner* schreef hij een in meerdere opzichten kleinschalige score: zowel de instrumentkeuze als de lengte is beperkt te noemen. Op deze cd staan slechts dertig minuten muziek, verdeeld over 21 tracks, voor de 150 minuten durende film. Alleen in openingstrack *Mr. Turner* en tijdens *End Credits* doet Yershon een poging een melodie te scheppen. Verder lijkt hij in glijdende muzieklijnen enkel accenten, een stemming of de sfeer aan te willen stippen. Die karige muziek wordt uitgevoerd door een tweetal ensembles: een strijkkwintet en een saxofoonkwartet, aangevuld door fluit, klarinet, harp, tuba en heel even pauken die *Varnishing Day* aankondigen, een scène in de Royal Academy of Art. Geheel anders gaat Yershon te werk bij de tweede score op deze cd. Voor Mike Leigh's korte film *A Running Jump* (2012) schreef hij een pianostuk dat door achtereenvolgende tracks raast. Het gebruik van conga's geeft de muziek een onmiskenbaar latin klankkleur en tempo. Dat tempo ligt hoog en met 26 minuten speeltijd voor een 35 minuten durende film is er een hele hoop muziek, zeker vergeleken met de korte speelduur van de muziek van *Mr. Turner*. Die muziek voor *Mr. Turner* zal wellicht niet iedereen behagen, maar *A Running Jump* is daarentegen een stuk toegankelijker en bovenal ook speler van klank.

PS

SILENT ONES

Download via iTunes

15 tracks, 35:20

In de Nederlands/Hongaarse coproductie *Silent Ones* van Ricky Rijneke volgen we de jonge vrouw Csilla die na een auto-ongeluk op zoek gaat naar haar verdwenen broertje. Zoals uit de titel blijkt, is stilte een cruciaal motief in de film. Naast een minimum aan dialoog is er de voice-over van Csilla en een geluidsband waarop zachte geluiden en verstilde klanktapijten die stilte extra benadrukken. We volgen Csilla's innerlijke zoektocht, daarbij geholpen door de Russische componist en geluidsontwerper Andrey Dergatsjev die bekend is van zijn samenwerking met de Russische regisseur Andrey Zvyagintsev. Dergatsjev creëerde soundscapes met vaak een ambient karakter afgewisseld met pure geluiden als de wind, regen en stemmen. Deze audio-compositie verhoogt niet alleen het gevoel van leegte en stilte, maar evenzeer de isolatie van de hoofdpersoon. Slechts nu en dan doorbreekt Dergatsjev die desolate geluidsstructuur met een wijsje gespeeld op de gitaar of een madrigaal. *Silent Ones* zal niet iedereen meteen aanspreken, maar wie ervoor gaat zitten wordt beloond met een bijzondere luisterervaring.

PS

INTERSTELLAR

WaterTower Music WTM 39546

16 tracks, 71:38

Soms is de opnamelocatie van een score van doorslaggevend belang. Hans Zimmer componeerde de score voor *Interstellar* van regisseur Christopher Nolan in zijn studio achter de computer. Voor dit sciencefictionepos had een elektronische score kunnen volstaan, we horen enkele elektronische ambientstukken dan wel soundscapes in de uiteindelijke score zoals *A Place Among the Stars* en *I'm Going Home*. Heel toepasselijk allemaal. Maar Zimmer en Nolan wilden in hun niet aflatende ijver iets bijzonders scheppen met echte instrumenten. Uiteindelijk kwamen ze terecht in Temple Church in Londen, waar orgelspeler Roger Sayer aan de elektronische score een extra dimensie wist mee te geven door het pijporgel van deze befaamde kerk te bespelen. En daarmee kreeg deze monumentale score zijn definitieve signatuur. Al in de eerste track *Dreaming of the Crash* duikt het orgel op om plotsklaps aan te zwellen à la *Also sprach Zarathustra*. Enkele nummers later - in *Stay* - krijgt de muziek dankzij het orgel weidse vleugels en zowaar een religieuze dimensie. We gaan de ruimte in en langs ambient en ingetogen stukken met solopiano bereiken we in *Coward* na een boleroachtig begin met tikkend ritme en een halverwege invallend orgel uiteindelijk een overweldigende climax: luid en duidelijk. De ontlading volgt hierna in *Detach*. Op de Deluxe editie staan zeven extra tracks (25 minuten) die niets wezenlijks toevoegen, ze zijn meer van hetzelfde. Wat hier ontbreekt is de door fans zo vurig gewenste muziek bij de zogeheten *Docking Scene*. Hoe dan ook, deze score is een prestatie van jewelste en is ook muzikaal een reis in het oneindige.

PS